Republica Moldova

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 100g/2026

privind excepția de neconstituționalitate a articolului 54 alineatele (3) și (4) din Codul de procedură civilă

(*efectele soluționării cererii de recuzare)*

CHIŞINĂU

24 noiembrie 2026

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dnei Domnica MANOLE, *Președinte*,
dlui Sergiu LITVINENCO,
dlui Ion MALANCIUC,
dnei Viorica PUICA,
dlui Nicolae ROȘCA,
dnei Liuba ȘOVA, *judecători*,
cu participarea dnei Maria Arhir, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 8 mai 2026,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 24 noiembrie 2026, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 54 alineatele (3) și (4) din Codul de procedură civilă, ridicată de dl Ion Magaliuc, în interesele SRL „Estate Invest Company”, în dosarul nr. 3r-767/2025, pendinte la Curtea de Apel Centru.

2. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost trimisă la Curtea Constituțională de un complet de judecători format din dnele Diana Corlăteanu și Eleonora Badan-Melnic și dl Roman Pascari, pe baza articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție.

ÎN FAPT

A. Circumstanțele litigiului principal

3. La 16 octombrie 2025, mai mulți reclamanți, între care și dl Andrian Burduja și APC A0140-0079, au formulat o cerere de chemare în judecată împotriva Primarului general al municipiului Chișinău, cu *Estate Invest Company* în calitate de terț, pentru anularea actelor administrative. Reclamanții au mai solicitat suspendarea executării actelor administrative contestate.

4. Printr-o încheiere din 13 noiembrie 2025, Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani, a respins cererea privind suspendarea executării actelor administrative. Nefiind de acord cu încheierea pronunțată, dl Andrian Burduja și dl avocat Pavel Croitoru, care acționează în interesele APC A0140-0079, au contestat-o cu recurs la 28 noiembrie 2025.

5. Cauza a fost repartizată pentru examinare dnei judecătoare Angela Bostan. La 18 martie 2026, *Estate Invest Company* a solicitat recuzarea dnei Angela Bostan.

6. La 25 martie 2026, în procedura de examinare a cererii de recuzare, *Estate Invest Company* a ridicat excepția de neconstituționalitate a articolului 54 alineatele (3) și (4) din Codul de procedură civilă.

7. Printr-o încheiere din 9 aprilie 2026, Curtea de Apel Centru a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

8. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 20
Accesul liber la justiţie

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacţie efectivă din partea instanţelor judecătoreşti competente împotriva actelor care violează drepturile, libertăţile şi interesele sale legitime.

(2) Nicio lege nu poate îngrădi accesul la justiţie.”

Articolul 23
Dreptul fiecărui om de a-şi cunoaşte drepturile şi îndatoririle

„(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-şi cunoaşte drepturile şi îndatoririle. În acest scop statul publică şi face accesibile toate legile şi alte acte normative.”

Articolul 26
Dreptul la apărare

„(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacţioneze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor şi libertăţilor sale.

(3) În tot cursul procesului, părţile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

(4) Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepseşte prin lege.”

Articolul 46
Dreptul la proprietate privată şi protecţia acesteia

„(1) Dreptul la proprietate privată, precum şi creanţele asupra statului sunt garantate.

[...].”

Articolul 54
Restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile şi libertăţile fundamentale ale omului şi cetăţeanului.

(2) Exerciţiul drepturilor şi libertăţilor nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internaţional şi sunt necesare în interesele securităţii naţionale, integrităţii teritoriale, bunăstării economice a ţării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă şi infracţiunilor, protejării drepturilor, libertăţilor şi demnităţii altor persoane, împiedicării divulgării informaţiilor confidenţiale sau garantării autorităţii şi imparţialităţii justiţiei.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporţională cu situaţia care a determinat-o şi nu poate atinge existenţa dreptului sau a libertăţii.”

Articolul 116
Statutul judecătorilor

„(1) Judecătorii instanţelor judecătoreşti sunt independenţi, imparţiali şi inamovibili, potrivit legii.

[...].”

9. Prevederile relevante ale Codului de procedură civilă, adoptat prin Legea nr. 225 din 30 mai 2003, sunt următoarele:

Articolul 54
Efectele admiterii cererii de recuzare

„(1) Dacă cererea de recuzare a fost admisă de instanţa sesizată, cauza se examinează de un alt judecător sau de un alt complet de judecători al acestei instanţe. În cazul neadmiterii cererii, cauza se examinează de judecătorii desemnaţi.

(2) Dacă instanța superioară învestită cu dreptul de a examina cereri de recuzare în cazurile prevăzute de art. 53 alin.(3) găsește că cererea de recuzare este întemeiată, va dispune trimiterea cauzei la o instanță de același grad, iar în cazul imposibilităţii o va expedia spre examinare instanței ierarhic superioare spre care se îndreaptă calea de atac respectivă.

(3) În cazul respingerii cererii, cauza se va restitui spre judecare instanței inițiale.

(4) În încheierea prin care s-a admis recuzarea se precizează în ce măsură actele îndeplinite de judecătorul recuzat urmează să fie menținute.”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

10. Autorul excepției susține că prevederile articolului 54 alin. (3) din Codul de procedură civilă îi afectează dreptul la examinarea cauzei de un tribunal imparțial, pentru că nu reglementează un mecanism alternativ care să asigure redistribuirea cauzei unui alt judecător atunci când propunerea de recuzare este respinsă, însă în privința instanței persistă dubii privind imparțialitatea sa sau aceasta demonstrează animozitate față de participanții la proces.

11. Referitor la articolul 54 alin. (4) din Codul de procedură civilă, autorul afirmă că norma nu este clară și previzibilă, deoarece nu stabilește criteriile pe baza cărora instanța care a admis o cerere de recuzare poate să decidă menținerea actelor îndeplinite de judecătorul recuzat. Autorul pretinde că participanții la proces nu pot prevedea consecințele unei cereri de recuzare, pentru că judecătorul desemnat să o examineze dispune de o marjă excesivă atunci când stabilește în ce măsură actele îndeplinite de judecătorul incompatibil urmează să fie menținute. Legea nu stabilește în mod distinct nici obligația de motivare a deciziei privind menținerea actelor îndeplinite de judecătorul recuzat, fapt care nu-i permite autorului să se apere și să conteste efectiv o asemenea soluție.

12. Autorul mai susține că prevederile criticate nu asigură protecția dreptului de proprietate.

13. Prin urmare, autorul excepției afirmă că prevederile contestate contravin articolelor 20, 23, 26, 46, 54 și 116 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

14. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

15. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Codul de procedură civilă, ține de competența Curții Constituționale.

16. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate este formulată de subiectul căruia i s-a acordat acest drept, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

17. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie articolul 54 alineatele (3) și (4) din Codul de procedură civilă. Prevederile contestate nu au făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate.

18. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată în procedura de examinare a cererii de recuzare a unui judecător. Curtea admite că instanța de judecată ar putea avea în vedere prevederile contestate în cauza pe care o examinează.

19. Curtea notează că o altă condiție obligatorie pentru ca excepția de neconstituționalitate să poată fi examinată în fond este incidența unui drept fundamental. Astfel, Curtea va analiza, prin prisma argumentelor autorului sesizării, dacă prevederile contestate reprezintă o ingerință într-un drept fundamental (DCC nr. 154 din 5 decembrie 2024, § 22; DCC nr. 160 din 6 noiembrie 2025, § 18).

20. Autorul excepției susține că prevederile contestate contravin articolelor 20 (*accesul liber la justiție*), 23 (*dreptul fiecărui om de a-şi cunoaşte drepturile şi îndatoririle*), 26 (*dreptul la apărare*), 46 (*dreptul la proprietate privată şi protecţia acesteia*), 54 (*restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți*) și 116 (*statutul judecătorilor*) din Constituție.

21. Curtea notează că articolele 23 și 54 din Constituție nu au o aplicabilitate de sine stătătoare. Pentru a fi aplicabile, autorul sesizării trebuie să demonstreze existența unor ingerințe în drepturile fundamentale garantate de Constituție. Doar în cadrul analizei caracterului justificat al ingerinței în drepturile fundamentale garantate de Constituție Curtea poate pune în operă aceste articole (DCC nr. 91 din 1 august 2024, § 21; DCC nr. 26 din 13 februarie 2025, § 24).

22. Curtea menționează că articolul 20 din Constituţie, care reglementează dreptul de acces liber la justiţie, îşi găseşte corespondenţa în dispoziţiile articolului 6 § 1 din Convenţia Europeană a Drepturilor Omului, care garantează dreptul la un proces echitabil. Potrivit articolului 6 § 1 din Convenţie, orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public şi în termen rezonabil, de către o instanţă independentă şi imparţială, instituită de lege (DCC nr. 189 din 21 decembrie 2023, § 29). În acest sens, articolul 116 din Constituţie stabileşte că judecătorii instanţelor judecătoreşti sunt independenţi, imparţiali şi inamovibili, potrivit legii.

23. În jurisprudența sa, Curtea Europeană a precizat că imparțialitatea denotă, în mod normal, lipsa prejudecăților sau a părtinirii judecătorului la examinarea cauzei. De regulă, imparțialitatea unui tribunal este analizată prin prisma unui test subiectiv, în cadrul căruia se acordă atenție convingerilor personale şi comportamentului unui judecător, și a unui test obiectiv, în cadrul căruia se verifică dacă instanţa în sine şi, printre alte aspecte, compunerea

acesteia prezintă suficiente garanții pentru excluderea oricărei îndoieli legitime în legătură cu imparțialitatea sa (*Micallef v. Malta,* 15 octombrie 2009, § 93).

24. Parlamentul a reglementat mecanisme de abținere şi recuzare a judecătorilor. În acest sens, Codul de procedură civilă le recunoaște participanților la proces dreptul să solicite recuzări (articolul 56 alin. (1) din Codul de procedură civilă). Propunerea de recuzare poate fi făcută oral sau în scris și trebuie să fie motivată (articolul 52 alin. (2)). Legea stabilește temeiurile de recuzare a judecătorului de la examinarea cauzei (articolul 50), precum și procedura de soluționare a cererii de recuzare (articolul 53). Normele în materia recuzării judecătorilor urmăresc să asigure că judecătorii vor examina cauzele fără părtinire și să consolideze încrederea pe care instanțele dintr-o societate democratică trebuie să o inspire publicului (*Mežnarić v. Croația*, 15 iulie 2005, § 27).

25. Referitor la articolul 54 alin. (3) din Codul de procedură civilă, autorul excepției susține că dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, de un tribunal imparțial, ar putea fi afectat dacă cauza este restituită spre judecare instanței inițiale doar din motivul respingerii cererii de recuzare, fără a fi avute în vedere circumstanțele cauzei.

26. Curtea notează că Parlamentul a prevăzut garanții care să asigure în mod efectiv dreptul la un tribunal imparțial. În acest sens, Codul de procedură civilă recunoaște dreptul persoanei de a formula o cerere de recuzare atât până la începerea dezbaterii cauzei în fond, cât și la o etapă ulterioară, dacă a aflat de existența temeiului recuzării după această fază procesuală. Cererea de recuzare se distribuie spre soluționare în mod aleatoriu prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor și se examinează în cel mult 5 zile lucrătoare din momentul repartizării. Instanța decide asupra recuzării în camera de deliberare printr-o încheiere motivată. Pentru a preveni soluționarea cauzei de o instanță incompatibilă, până la examinarea cererii de recuzare se amână pledoariile (articolul 53 alin. (2)).

27. La reglementarea efectelor soluționării unei cereri de recuzare, Parlamentul nu a reținut simpla nemulțumire față de un judecător drept motiv pentru redistribuirea cauzei. Parlamentul a stabilit condițiile de recuzare a judecătorilor și o procedură de soluționare a cererii de recuzare, inclusiv faptul că cererea se soluționează de alt judecător și acesta va restitui cauza spre judecare instanței inițiale în cazul în care stabilește că cererea de recuzare este neîntemeiată. Prin acest mecanism Parlamentul a urmărit să asigure dreptul părților la un tribunal imparțial și dreptul la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil (a se vedea, *mutatis mutandis,* DCC nr. 62 din 5 iunie 2025, § 26). De altfel, Curtea Europeană a notat că imparțialitatea subiectivă a instanței este prezumată până la proba contrară (*Bosev v. Bulgaria,* 4 iunie 2024, § 55).

28. Prin urmare, Curtea observă că legislația îi oferă participantului la proces posibilitatea să invoce pretinsa lipsă de imparțialitate a judecătorului, inclusiv din cauza demonstrării unei atitudini ostile, și stabilește garanții procedurale care să asigure examinarea efectivă a motivelor invocate. Prin urmare, Curtea constată că criticile autorului referitoare la neconstituționalitatea articolului 54 alin. (3) din Codul de procedură civilă sunt vădit neîntemeiate.

29. În continuare, autorul susține că articolul 54 alin. (4) din Codul de procedură civilă nu stabilește criterii pe baza cărora instanța decide care acte îndeplinite de judecătorul recuzat urmează să fie menținute. Autorul pretinde că

norma nu oferă suficiente garanții împotriva unor soluții arbitrare referitoare la menținerea sau anularea unor acte îndeplinite de judecătorul recuzat.

30. Curtea reține că prin acordarea competenței instanței care judecă cererea de recuzare să precizeze în ce măsură actele îndeplinite de judecătorul recuzat urmează să fie menținute Parlamentul a pus la bază necesitatea asigurării dreptului la un proces echitabil. În acest mod, Parlamentul nu a stabilit în mod exhaustiv actele procesuale care urmează a fi menținute în urma admiterii recuzării, lăsând instanței sarcina de a decide asupra acestei chestiuni, în funcție de circumstanțele precise ale cauzei. Această soluție legislativă se justifică prin faptul că instanța este mai bine plasată să aprecieze, în fiecare caz particular, care acte pot fi menținute, ținând cont de etapa procesuală la care a fost admisă recuzarea, de natura și conținutul actelor îndeplinite de judecătorul recuzat, precum și de motivele care au determinat recuzarea.

31. Mai mult, Codul de procedură civilă stabilește că instanța decide asupra recuzării în camera de deliberare printr-o încheiere motivată, care poate fi contestată odată cu fondul cauzei (articolul 53 alin. (5) din Codul de procedură civilă). Totodată, articolul 6 din Convenția Europeană le impune instanțelor interne să-şi motiveze în mod corespunzător deciziile adoptate. Fără să pretindă un răspuns detaliat la fiecare argument invocat de reclamant, această obligație presupune, totuşi, că părţile unei proceduri judiciare se pot aștepta la un răspuns precis și expres la afirmaţiile decisive pentru rezultatul procedurii în discuție (a se vedea *Covalenco v. Republica Moldova*, 16 iunie 2020, § 24; DCC nr. 189 din 21 decembrie 2023, § 36).

32. Pe de altă parte, Curtea reține că legea le acordă participanților la proces dreptul de a contesta, odată cu fondul cauzei, încheierea prin care instanța se pronunță asupra unei cereri de recuzare. În acest sens, exercitarea controlului judiciar de către instanța ierarhic superioară asupra încheierii de admitere sau de respingere a cererii de recuzare, inclusiv din perspectiva menținerii sau anulării unor acte îndeplinite de judecătorul recuzat, constituie o garanție suplimentară împotriva arbitrariului (a se vedea DCC nr. 118 din 16 iulie 2026, § 35).

33. Prin urmare, Curtea observă că argumentele autorului nu demonstrează existența unei deficiențe a cadrului normativ contestat care să ridice o problemă de constituționalitate din perspectiva articolelor 20 și 116 din Constituție.

34. Cu privire la incidența articolului 26 din Constituție, Curtea observă că autorul excepției nu a argumentat în ce mod prevederile contestate îi limitează posibilitatea de a se apăra eficient sau îi diminuează garanțiile procedurale. În situații similare, Curtea a stabilit că, dacă ar proceda la examinarea unei asemenea excepții de neconstituționalitate, ea s-ar substitui autorului acesteia în privința formulării unor critici de neconstituționalitate, fapt care ar echivala cu un control efectuat din oficiu (DCC nr. 98 din 1 august 2024, § 22).

35. Referitor la incidența articolului 46 din Constituție, Curtea menționează că procedura de soluționare a cererii de recuzare este o chestiune de administrare a actului de justiție. Procedura judecării cererii de recuzare este o procedură incidentală, al cărei obiect este cu totul distinct de obiectul propriu al cauzei la care se referă. Această procedură nu are un caracter jurisdicțional civil în sens material, ci un caracter administrativ-judiciar (DCC nr. 10 din 1 februarie 2022, § 21; DCC nr. 189 din 21 decembrie 2023, § 32). Astfel, prevederile contestate,

care reglementează efectele respingerii sau admiterii unei cereri de recuzare, nu fac incident dreptul de proprietate al autorului sesizării.

36. Pe baza celor menționate mai sus, Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate nu întrunește condițiile de admisibilitate și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, în baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 27 alineatele (2), (3) lit. f) și (4) lit. d), 37 și 40 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, Curtea Constituțională

D E C I D E:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 54 alineatele (3) și (4) din Codul de procedură civilă, ridicată de dl Ion Magaliuc, în interesele SRL „Estate Invest Company”, în dosarul nr. 3r-767/2025, pendinte la Curtea de Apel Centru.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte **Domnica MANOLE**

Chișinău, 24 noiembrie 2026
DCC nr. 179
Dosarul nr. 100g/2026